

A MŰEMLEKVÉDELEM, MINT AZ EGÉSZSÉGES KÖRNYEZETHEZ VALÓ ALAPVETŐ JOG INTÉZMÉNYVÉDELMI GARANCIÁINAK EGYIK PILLÉRE

Jámbor Adrienn

egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem, Államtudományi Intézet, Alkotmányjogi Tanszék
3515 Miskolc, Miskolc-Egyetemváros, e-mail: jogjadri@uni-miskolc.hu

Absztrakt

A műemlékvédelemmel kapcsolatos szabályokról a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény önálló fejezetben rendelkezik. A kulturális örökség védelme magába foglalja a műemlékekre, a régészeti örökségekre, valamint a kulturális javakra vonatkozó szabályokat egyaránt. A kulturális örökség védelméről szóló törvény különbséget tesz a műemlék és a műemléki érték fogalmak között, amelyek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a műemléki érték egy tágabb fogalom, amelynek egyik típusa a műemlék. A definíciókból adódóan nem minden műemléki érték minősül műemléknek, az elhatárolás alapja a védetté nyilvánítás. A műemlékvédelem általános feladatait a kulturális örökség védelméről szóló törvény a műemléki értékek, a műemlékek és környezetük, valamint az oktatás-kutatás kategóriák mentén határozza meg. A műemléki értékek tekintetében a legfőbb feladat azok felkutatása, tudományos kutatása, értékelése és számbavétele, dokumentálása, nyilvántartása, védetté nyilvánítása. Tanulmányomban elsősorban a műemlékek védelmét érintő kérdéseket kívánom bemutatni.

Kulcsszavak: egészséges környezethez való jog, kulturális örökségvédelem, műemlékvédelem, védetté nyilvánítás.

Abstract

Regulations concerning the protection of historic monuments are laid down in a separate chapter of the law on protection of cultural heritage year 2001 of LXIV. The protection of cultural heritage includes regulations on historic monuments, archeological heritage as well as cultural goods. The law on the protection of cultural heritage makes a distinction between the definition of historic monuments and historic monumental value. By looking at the two it can be stated that historic monumental value is a larger definition which includes historic monuments. By definition not all monumental value qualifies as historic monument, delimitation is based on declaration of protection. The law on the protection of cultural heritage specifies the general tasks concerning historic monuments on the categories of monumental values, historic monuments and their surroundings as well as of education-research. In regards of monumental values the main tasks are their tracing, scientific research, evaluation and taking them into account, documentation, registration and declaration of protection. In my study, my primary aim is to present the changes in regards of the protection of historic monuments.

Keywords: right to a healthy environment, protection of cultural heritage, protection of historic monument, declaration of protection.

1. Bevezetés

Hazánkban 1872-ben került sor a műemlékek védelmére hivatott első hivatalos intézmény megalakítására, azonban jogszabályi szinten csak 1881-ben került megalkotásra az első műemlékvédelmi törvény. A 19. század végétől a műemlék-helyreállítások során az eredetiség tiszteletben tartásának követelménye vált meghatározóvá, vagyis a korhűsége törekvés és az eredeti rendeltetésnek megfelelő állapot elérése volt a cél. Az első műemléki törvény 1949-ben veszítette hatályát, ezt követően – csaknem fél évszázadon át – alacsonyabb szintű jogszabályokban került szabályozásra a műemlékek védelme. Jelentős jogszabályi változás 2001-ben következett be, amikor megalkotásra és elfogadásra került a LXIV. törvény (a továbbiakban: Kövtv.).

Új fogalomként jelent meg a kulturális örökségvédelem, mely magába foglalja a műemlékekre, a régészeti örökségekre, a hadtörténeti örökség régészeti módszerekkel kutatható elemire, valamint a kulturális javakra vonatkozó szabályokat egyaránt. Tanulmányomban elsősorban a műemlékvédelmet érintő változásokat kívánom bemutatni.

2. A kulturális örökségvédelem, mint alkotmányos érték

Az Alaptörvény P) cikkének (1) bekezdése szerint „*a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.*” A nemzet közös öröksége védelemének, fenntartásának és megőrzésének kötelezettsége tehát mindenkit terhel, nemcsak a magyar állampolgárokat.

Az Alkotmánybíróság több határozatában is foglalkozott az egészséges környezethez való jog, illetve a nemzet közös örökségének alkotmányos kérdésével és értelmezésével.

A 996/G/1990., és a 27/1995. (V. 15.) AB határozatokban mondta ki az testület, hogy az állam köteles kialakítani és működtetni olyan sajátos intézményeket, amelyek az egészséges környezethez való jog megvalósítását szolgálják. Az egészséges környezethez való jog érvényesítése állami kötelezettség, melynek egyik eszköze az épített környezet védelme, amelyhez hozzátartozik a települési környezet védelme is.

A 3068/2013. (III. 14.) AB határozatban kifejtette az Alkotmánybíróság, hogy a környezethez való jog védelmének eszközei között a megelőzésnek elsőbbsége van, mert az eredeti állapotot a visszafordíthatatlan károk utólagos szankcionálása nem tudja helyreállítani. A környezethez való jog érvényesítése alkotmányosan megköveteli azt, hogy az állam – amíg jogi védelem egyáltalán szükséges – az elért védelmi szinttől csakis olyan feltételekkel léphessen vissza, amikor alanyi alapjog korlátozásának is helye lenne.

A 3104/2017. (V. 8.) Alkotmánybírósági határozatban fejtette ki a testület, hogy az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése az egészséges környezethez való alapvető jog intézményvédelmi garanciáinak olyan pillére, amely a természetes és épített környezet, a nemzet közös, természeti és kulturális öröksége értékeinek védelmét, fenntartását és a jövő nemzedékek számára való megőrzését az állam és mindenki általános alkotmányos felelősségeként állapítja meg és Alaptörvényből fakadó kötelességévé teszi. A nemzet közös örökségének alkotmányos védelmére alapított fenntarthatóság követelménye az alkotmányfejlődés olyan eredményeként jelenik meg az Alaptörvényben, amely új alkotmányos értéként az alapvető jogokat és egyéb alkotmányos értékeket is új fejlődési perspektívába helyezheti. A nemzet közös örökségéért való alkotmányos felelősség az Alaptörvényben általános és egyetemleges, az egészséges környezethez való joggal kapcsolatos alkotmánybírósági gyakorlat alapján azonban ezen

az általános felelősségi körön belül az államot egyfajta primátus, elsőség illeti meg, illetve kötelezi, hiszen e felelősség intézményvédelmi garanciák révén összehangolt érvényesítése, az intézményvédelem megalkotása, korrekciója és érvényesítése közvetlenül és elsődlegesen állami feladat. A nemzet közös örökségéért való alkotmányos felelősség konkrét tartalmát ezért az egészséges környezethez való alapvető jog intézményvédelmi garanciái és a jogbiztonság követelménye érvényesítése mellett a joggyakorlat, az alkotmánybírói gyakorlat és a jövő jogfejlődése alakítja és bontakoztatja ki. A műemlékvédelem körében az állam arra vállal kötelezettséget, hogy teherbíróképessége függvényében milyen értékeket kíván a jövő nemzedékek számára megőrizni, amely alkotmányos értelemben osztja az egészséges környezethez való jog körében megállapított visszalépési tilalmat. Ha egyszer már valami védelem alá került, az onnét való kivételhez rendkívüli indok kell.[1]

3. A műemlékek védelme

A Kövtv. különbséget tesz a műemlék és a műemléki érték fogalmak között, amelyek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a műemléki érték egy tágabb fogalom, amelynek egyik típusa a műemlék. A törvény értelmében műemléki értéknek kell tekinteni minden olyan építményt, történeti kertet, történeti temetkezési helyet, vagy sajátos területet, valamint ezek maradványait, továbbá azok rendeltetésszerűen összetartozó együttesét, rendszerét, amely hazánk múltja és a magyar nemzet vagy más közösség hovatartozás-tudata szempontjából országos jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék alkotórészeivel, tartozékaival és beépített berendezési tárgyával együtt. A műemlék pedig olyan nyilvántartott műemléki érték, amelyet miniszteri döntéssel, határozattal vagy miniszteri rendelettel védetté nyilvánítottak. A definíciókból adódóan tehát nem minden műemléki érték minősül műemléknek, az elhatárolás alapja a védetté nyilvánítás.[2]

A jogszabályokban új elemként került feltüntetésre a nyilvántartott műemléki érték fogalma, amely alatt a közhiteles nyilvántartásba vett, a törvény alapján általános védelem alatt álló műemléki értéket kell érteni.[3]

A műemlékvédelem általános feladatait a Kövtv. a műemléki értékek, a műemlékek és környezetük, valamint az oktatás-kutatás kategóriák mentén határozza meg. A műemléki értékek tekintetében a legfőbb feladat azok felkutatása, tudományos kutatása, értékelése és számbavétele, dokumentálása, nyilvántartása, védetté nyilvánítása, és a védendő műemléki területek meghatározása. A műemlékek és sajátos tárgyai környezetének tekintetében a megőrzés, a fenntartás, helyreállítás és védelem a fő szempont, amelyek mellett a tudományos alap kutatások és oktatás, a szakirányú szakképzés és az ismeretterjesztés is kiemelt szerepet kap.[3]

A Kövtv. értelmében a műemlékvédelem közérdek, a műemlékek védelmét az állami és az önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok együttműködésével kell megvalósítani.[5]

4. A műemlékké nyilvánítás

A kulturális örökségvédelem lényegét a védetté nyilvánítás adja. A szabályozás fő elemei és definíciói a műemlék, a műemléki jelentőségű terület és a műemléki környezet. A tanulmány kizárólag a műemlékekre vonatkozó legfontosabb kérdések vizsgálatával foglalkozik.

A Kövtv. értelmében műemlékké csak a nyilvántartott műemléki érték nyilvánítható. Ennek feltétele, hogy a védetté nyilvánításról szóló jogszabályban meghatározott közérdekű célt szolgál, az értékleltár elkészült, továbbá a műemlékké nyilvánítás időszakában fennálló formájában hazánk történelmének eredeti, hiteles dokumentuma, kortörténeti jellege meghatározó módon érvényesül, sérülései ésszerű

helyreállítás révén kijavíthatók és a műszaki állapothibák helyreállítása nem jelent olyan jelentős fizikai változtatást, amely a műemléki érték kortörténeti jelleget megszüntetné. A nyilvántartott műemléki érték védett értékeit értékleltárban kell rögzíteni, amelynek teljes körű elkészítése a műemlékké nyilvánítás kötelező eleme. Amíg az értékleltár nem teljes körű, a műemlékké nyilvánításra kizárólag akkor kerülhet sor, ha az országos vagy kiemelkedő jelentőség a feltárt tudományos tények alapján legalább valószínűsíthető.[6]

A védetté nyilvánítási eljárás hivatalból, vagy kezdeményezésre indul. A védetté nyilvánítás több szakaszból áll, melyek a következők: az előkészítés, az elővédelem, az ideiglenes védelem, a védetté nyilvánítás, a fenntartás, és esetenként a megszüntetés.

A kezdeményezés alapján a kulturális örökség védelméért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) kétféle döntést hozhat: gondoskodik a védetté nyilvánítás vagy a védettség megszüntetésének tudományos előkészítéséről, vagy megtagadja a védetté nyilvánítást vagy a védettség megszüntetését. Amennyiben a miniszter a védetté nyilvánítás előkészítéséről dönt, a nyilvántartást vezető hatóság elkészíti a védetté nyilvánítási dokumentációt.

A Kövtv. a hatóság számára lehetővé teszi az ún. ideiglenes műemléki védettség elrendelését. Erre a védetté nyilvánítás előkészítésének megindításával egyidejűleg kerülhet sor, vagy akkor, ha a nyilvántartott műemléki értéket megsemmisülés vagy értékeinek eltűnése fenyegeti. Ezen esetekben a hatóság soron kívül, az értékvizsgálat alapján, legfeljebb egy éves időtartamra [7] helyezheti ideiglenes védelem alá a nyilvántartott műemléki értéket, és a határozatot azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja. A jogszabály nem teszi lehetővé e védelem meghosszabbítását, és ismételt elrendelését. Az ideiglenes műemléki védettség akkor szűnik meg, ha a határozatban megjelölt időtartam eltelt, illetve, ha a műemlékké nyilvánításról szóló rendelet hatályba lépett.[8]

A miniszter az elkészített dokumentáció ismeretében háromféle döntést hozhat: rendeletet alkot a védetté nyilvánítás vagy a védettség megszüntetése tárgyában, vagy elrendeli a dokumentáció kiegészítését, vagy megtagadja a védetté nyilvánítást, illetve a védettség megszüntetését.

A védelem akkor jön létre, amikor a miniszter a nyilvántartott műemléki értéket rendeletben műemlékké nyilvánítja. A védettség a műemlék mellett kiterjed annak műemléki értéket megalapozó, hiteles alkotórészeire, tartozékaira, illetve beépített berendezési tárgyaira is. A műemléket a hatóság „Műemlék” feliratú táblával jelöli meg.[9]

A jogszabály a műemléki védettség létrejötte mellett rendelkezik a védettség megszüntetéséről is, amelyre akkor kerülhet sor, ha a védett műemléki érték megsemmisült, a védelem alapját képező értékeit helyreállíthatatlanul elvesztette, vagy áthelyezése, vagy telekalakítása következtében az adott telken a védett érték nem található meg.[10] Ezen esetekben a nyilvántartott műemléki értéket a nyilvántartásból törölni kell. A védettség megszüntetését eredményezheti továbbá, ha a védett műemléki érték a szakmai ismérveknek, vagy a műemlékké nyilvánítás céljának nem felel meg.[10] Ezen esetekben azonban értékvizsgálat elvégzést követően az általános védelem fenntartható.

5. A védett műemléki értékek megőrzése

A műemlékek megóvása az Alaptörvény értelmében a társadalom egészének kötelezettsége: „... a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

A Kövtv. a védelemben részesített műemléki értékek megőrzése tekintetében azok fenntartására, használatára és helyreállítására, valamint hasznosítására és tulajdonjogának átruházására vonatkozó szabályokat írja elő.

A törvény értelmében a műemlékeket épségben, jellegük megváltoztatása nélkül kell fenntartani. A műemlékek fenntartásának és jókarbantartásának kötelezettsége a műemlék tulajdonosát, illetve a tulajdonosi jogok gyakorlóját terheli,[8] azonban bizonyos esetekben a műemlék jókarbantartásáról és állagmegóvásáról a hatóság gondoskodik. Ilyen eset, ha a tulajdonos személye, lakóhelye, tartózkodási helye ismeretlen, vagy ha az érintett ingatlan tulajdonjogával összefüggésben per van folyamatban, és emiatt a műemléket érintő, halaszthatatlan munkálatok elvégzése késedelemmel járhat.[8]

A Kövtv. a műemlékek használata tekintetében szigorú feltételeket ír elő, annak érdekében, hogy a használat ne okozhassa a műemlékek károsodását.[2] A műemlékek helyreállítása és használata során törekedni kell a történetileg összetartozó ingatlanokat, ingatlanrészeket egységesítő megoldásokra, illetve a korábban – az eredeti műemléki érték csorbításával – eltávolított, fellelhető és azonosítható alkotórészek, tartozékok és berendezési tárgyak visszahelyezésére.[8] A műemléki területen a területet érintő, jogszabályban meghatározott változást, beavatkozást a védett érték településképi, illetve tájképi megjelenésének és érvényesülésének kell alárendelni.[9]

A jogszabály a műemlékek használata és helyreállítása részben tárgyalja a műemlékek bontására vonatkozó szabályokat is: a műemlék egésze tekintetében bontási tilalmat ír elő, a műemlék részleges bontására pedig csak a törvényben meghatározott esetekben kerülhet sor. Ezek a következők: a) a műemlék egyes részeinek, illetve szerkezeti elemeinek megmentése céljából szükséges, b) a műemlék helyreállításával kapcsolatban korábbi és jelentős építési korszak maradványának bemutatását vagy a hiteles állapotát eltorzító idegen részek eltávolítását, illetve a műszaki állagbiztosítás vagy életveszély-elhárítás érdekében szükséges elkerülhetetlen beavatkozásokat célozza, vagy c) utólag létesített, műemléki értékkel nem bíró építmény eltávolítását vagy terepszint megváltoztatását célozza.[10] Mindezen esetekben feltétel továbbá, hogy a beavatkozást a műemlék méltó használata érdekében, a védetté nyilvánítást megalapozó műemléki értékek sérelme nélkül kell megvalósítani.[10]

Az állami tulajdont képező műemlékek hasznosítására és tulajdonjogának átruházására irányuló jogügyletek érvényességi kelléke: a miniszter jóváhagyása. Azaz kizárólag a miniszter jóváhagyásával kerülhet sor az állami vagyon körébe tartozó műemlék tulajdonjogának átruházásához, megterheléséhez, biztosítékul adásához, vagyonkezelőjének kijelöléséhez vagy annak megváltoztatásához, vagyonkezelő hiányában az állam tulajdonában lévő műemlék hasznosítására irányuló bármely jogügylet. Szintén a miniszter jóváhagyása szükséges akkor, ha a nemzeti vagyon körébe tartozó műemlék egyéb módon kikerül a nemzeti vagyon köréből, vagy ha azon osztott tulajdon létesül. Abban az esetben, ha a jogügylet a védettséget megalapozó értéket veszélyeztet, vagy ha nem szolgálja a védett érték egységes tulajdonosi szerkezetének kialakítását, egységes hasznosítását, a miniszter jóváhagyását megtagadhatja.[8]

6. A műemlékek hozzáférhetővé tétele

A Kövtv. a tulajdonos kötelezettségévé teszi, hogy biztosítsa a hatóságnak – előzetes egyeztetés alapján – a műemlék egészének vagy meghatározott részének megtekintésének, tanulmányozásának, illetve dokumentálásának lehetőségét.[9]

A hatóság és a tulajdonos megállapodást köt a műemlék nagyközönség által történő látogatásának időpontjáról és módjáról. Erre két esetben kerül sor: egyrészt akkora, ha ez indokolt, másrészt pedig akkor, ha a műemlék helyreállítása központi költségvetési, helyi önkormányzati, nemzetközi vagy európai uniós forrás felhasználásával valósult meg. A látogatás azonban nem zavarhatja a tulajdonost az ingatlan rendeltetésszerű használatában, vagy méltánylást érdemlő viszonyaiban, továbbá nem okozhat kárt. A látogatást, illetve megtekintést a hatóság megtilthatja, korlátozhatja, vagy előzetes engedélyhez kötheti, ha az élet-, illetve vagyonbiztonság, valamint a védett érték megóvása érdekében

szükséges. A műemlék hozzáférhetővé tétele során a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének megvalósítására kell törekedni.[9]

7. Örökségvédelmi bírság a műemlékek vonatkozásában

A Kövty. értelmében azt a természetes vagy jogi személyt és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet kell örökségvédelmi bírsággal sújtani, amely az engedélyhez kötött tevékenységet engedély vagy tudomásulvétel nélkül, vagy attól eltérő módon végzi, továbbá amely a védelem alatt álló műemléket megsemmisíti, megrongálja, vagy kötelezettségének elmulasztásával veszélyezteti. Bírság szabható ki azzal szemben is, aki bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget.[11]

A bírság összegének megállapításánál mérlegelnie kell a hatóságnak a műemlék történeti, eszmei jelentőségét és egyediségét, valamint az okozott kár megállapítható vagy becsült nagyságát.[8]

Az örökségvédelmi bírság megállapításának szempontjából a kulturális örökségvédelem elemei I-IV. kategóriákba tartoznak. A kategóriák megállapítása során több szempontot kell figyelembe venni. Ilyenek a kulturális örökség elemek kora és ritkasága, a kulturális örökség egésze, valamint az érintett etnikai, kulturális, vallási közösségen belüli történeti, művészeti, gazdasági és funkcionális jelentősége.

A bírság megállapítása szempontjából a műemléket, ha az eszmei jelentősége és egyedisége révén országos szinten kiemelkedő műemléki jelentőséggel bír, vagy jelentős gazdasági-fejlesztési potenciállal is rendelkezik, akkor az I. kategóriába kell sorolni. Ha a műemlék nem tartozik az I. kategóriába, akkor a II. kategóriába kell sorolni. A III. kategóriába pedig a nyilvántartott műemléki érték tartozik.[2]

A műemlékvédelem tárgyai tekintetében a bírság mértéke az egyes kategóriák szerint a következőképpen alakul:

- I. kategória esetén 300 ezertől 250 millió Forintig,
- II. kategória esetén 175 ezertől 125 millió Forintig,
- III. kategória esetén 50 ezertől 25 millió Forintig terjedhet.[12]

A bírság alapjának meghatározása során figyelembe kell venni a műemlék történeti, eszmei jelentőségét és egyediségét, az eredeti állapot hiteles helyreállításának lehetőségét, időbeni és pénzügyi mértékét, az okozott kár nagyságát, valamint a beavatkozás készülségi fokának számított értékét úgy, hogy az a kötelezettet a további, örökségvédelmi jogszabályokat sértő magatartástól visszatartsa.[9]

A kategóriába sorolás védett műemlékegyüttes esetén a teljes műemlékegyüttesre vonatkozik. A valamely kategóriába besorolt műemlék számított értéke eltérhet műszaki, biztosítási vagy piaci értéküktől.[2]

A bírság megfizetése nem mentesít a bírsággal sújtott tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, illetve a kulturális örökség elemeinek megóvása érdekében a megfelelő intézkedés megtételére, a védettségi állapot vagy környezet helyreállítására vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.[9] Azaz a bírság kifejezetten szankcionáló jellegű. A bírság összege kérelemre méltányosságból a kötelezett szociális körülményeire figyelemmel annak legfeljebb 10%-áig mérsékelhető.[9]

Ha a kötelezett a befizetési határidő leteltéig nem fizeti meg a bírság összegét, akkor a hatóság a határidő leteltétől számított tizenöt napon belül elrendeli a végrehajtást az illetékes állami adóhatóság megkeresésével, és erről tájékoztatja a felügyeleti szervet is.[12]

Ha a bírság alapjául szolgáló magatartásnak vagy cselekménynek a hatóság tudomására jutásától számítva egy év, vagy ha a cselekménynek vagy a magatartásnak a befejezésétől tíz év eltelt, akkor a bírság kiszabásának nincs helye.[9]

8. Elővásárlási jog a műemlékek vonatkozásában

A műemléki értékekre a Magyar Államot elővásárlási jog illeti meg, ingatlanok esetében akkor, ha ezt a védetté nyilvánító, illetve a védettséget módosító rendelet kimondja.

A Kövtv. meghatározza az elővásárlásra jogosultak rangsorát arra az esetre, ha a műemlékekre több elővásárlási jog áll fenn. Ilyenkor első helyen az államot, második helyen az ingatlant kezelő önkormányzatot, harmadik helyen pedig az ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzatot illeti meg az elővásárlási jog.[2] 1998. január 1. előtt hatályos jogszabályok alapján műemlék, műemléki jellegű, városképi jelentőségű kategóriában védett ingatlanok esetében első helyen az államot, második helyen a feladatot ellátó helyi önkormányzatot, ennek hiányában az ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzatot illeti meg az elővásárlási jog. Egyházi használatban lévő műemlék épület esetén második helyen – a települési önkormányzat helyett – a használót illeti meg az elővásárlási jog.[10]

9. Kisajátítás

Ingatlan kisajátítani örökségvédelem céljából kizárólag akkor lehet, ha a védetté nyilvánított műemlék örökségvédelmi érdekei másként nem biztosíthatóak. Ilyen eset, ha az érintett ingatlanon a műemlék megsemmisülését eredményező tevékenységet végeznek, vagy olyan tevékenységet folytatnak, amely által az a veszély fenyeget, hogy a védelem alapját képező értékeit helyreállíthatatlanul elveszti. Kisajátításra kerülhet sor továbbá akkor, ha a védetté nyilvánított műemlék feltárása, védőövezetének kialakítása, megközelítése másként nem lehetséges, valamint, ha a műemlék korábban összefüggő történeti együttes része volt, és az eredeti egységbe való visszahelyezése és együttes használata örökségvédelmi szempontból indokolt.[2]

10. Összefoglalás

A kulturális örökség elemei a történelem szimbólumai, melyek védelme hazánkban ezeréves múltra vezethető vissza, míg a kifejezetten jogi értelemben vett védelem csupán a 19. századig nyúlik vissza. E terület jogi szabályozása tekintetében a gyökeres változást a jogállami átalakulás teremtette meg: kialakult a kulturális örökségvédelem egységes szabályozása. A műemlékvédelem feladata a védelmet érdemlő alkotások felkutatása, tudományos értékelése és számbavétele, védetté nyilvánítása, valamint a műemlékek és azok környezetének fenntartása, helyreállítása, védelme és hasznosítása. A műemlékekben a legnagyobb károkat az idő múlása mellett az emberi tevékenységek – például átgondolatlan településfejlesztés, légszennyezés, ipari tevékenységek stb. – okozzák. A műemlékek károsítása ellen a legfontosabb feladat a műemlékek megőrzése és védelme, mely egyaránt biztosítja a műemlék fennmaradásának eszmei, társadalmi, gazdasági és jogi feltételeit az utókor számára.

A hatályos szabályozásban megfigyelhető, hogy a jogalkotás igyekszik figyelembe venni, és megfelelni a nemzetközi és az Európai Unió követelményeknek egyaránt. Tendenciaként látható, hogy egyre szigorúbb előírások vannak, a jogi szabályozás egyre részletesebb, precízebb, nagyobb figyelmet fordít ezeknek a különleges értékeknek a megóvására a jövő nemzedékek számára.

11. Köszönetnyilvánítás

A cikkben ismertetett kutató munka az EFOP-3.6.1-16-00011 jelű „Fiatalodó és Megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros – a Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése” projekt részeként – a Széchenyi 2020 keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Irodalom

- [1] 3104/2017. (V. 8.) AB határozat.
- [2] Paulovics, A.: *A kulturális javak védelme a nemzetközi összehasonlítás tükrében*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2003., ISBN 963-946-634-4.
- [3] 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről 7.§ 22.
- [5] Sipos, L.: *A műemlékvédelem, a civil szféra és az ügyészség*, *Ügyészek lapja*, 2000/3., 63-67. o.
- [6] 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 16. § (1)-(2) bekezdés.
- [7] Dusza, E.: *A műemlékvédelem kilátásai*, *Cégvezetés*, 1996/6., 152-154. o.
- [8] Szabó, E. A.: *A kulturális örökség joga*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2013, ISBN 9639988750.
- [9] Bagdány, J., Buzinkay, P., Fejérdy, T., Fülöp, E. N., Völgyesi, L.: *Kulturális örökségvédelmi jog Magyarországon. Műemlékek, régészet, műtárgyak a hazai és a nemzetközi szabályozás tükrében*, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2010.
- [10] Kiss, Z.: *Törvény a kulturális örökség védelméről*, *Cég és Jog*, 2001/11., 16-25. o.
- [11] Kiss, Z.: *A kulturális örökség védelme 2. rész: új intézmények, új hatósági feladatok*, *Cég és Jog*, 2001/12., 27-33. o.
- [12] 191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet az örökségvédelmi bírságról 4. § (2) bekezdés.